

הקדמה

לכלל הזה אין לימוד מן הכתוב, והוא נלמד מסברא.

וביאר האחרונים, שאמרה תורה את איסור אשת אח בשני אופנים:

האחד שאם מת אחיו בלא בנים, והיא מותרת לו ליבום, מותר האיסור של אשת אח.

והשני, שאם מת אחיו עם בנים, היא אסורה עולמית משום אשת אח, או שמת בלי בנים, אלא שלא היתה מותרת לו ליבום, שאז היא אסורה עולמית, כגדר אשת אח שיש לו בנים.

ודנו האחרונים בהרחבה, בצרת ערוה שהתייבמה לאח אחר, והיא אסורה עליו עולמית, האם גדר איסורה הוא משום שנאסרה עליו בנפילה הראשונה כצרת ערוה הרי היא אסורה עליו עולמית כדין אשת אח שלא היה לו היתר בשעת הנפילה, או שהוא איסור חדש של צרת ערוה הפוטר אותה עולמית.

ערות אשת אח מאותה נפילה – אינה פוטר צרתה.

בשם הגר"ח מבריסק [הובא בברכת שמואל בכמה מקומות, ובאמרי משה] נאמר הכלל, שערוות אשת אח שהתחדשה בנפילה הזאת ליבום, ולא היתה בנפילה קודמת, אין בכוחה לפטור צרה.

ויש לכך מספר דוגמאות:

א. יבמה שהיא אסורה ליבום מכח איסור לאו ואיסור עשה, שאין עשה של יבום דוחה איסור לאו ואיסור עשה, והרי היא אסורה

וכשנולד האח החדש הוא מצאה כאשת השני, האם גם כאן אסורה עליו אשת הראשון כ"אשת אחיו שלא היה בעולמו", והיא תהיה אסורה עליו, או שהיות ומצאה כאשת השני הוא מותרת לו, ואם ימות השני הוא יכול לייבמה.

ונחלקו בגמרא אמוראים, האם נאמר "זיקה ככנוסה", ואפילו אם לא ייבם השני את אשת הראשון בטרם נולד האח החדש, אלא רק לאחר מכן, מותרת אשת האח הראשון לאח שנולד עתה, הואיל ומצאה כאילו היא כבר "כנוסה" לאח השני, או שאין אומרים "זיקה ככנוסה", והיא אסורה לאח שנולד מדין אשת אחיו שלא היה בעולמו.

"נאסרה"

כלל אמר רב [בדף ל ב]:

כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבוא עליה, הרי היא כאשת אח שיש לה בנים, ואסורה עליו עולמית.

דין זה הוא הן בנפילה הראשונה, והן בנפילה נוספת.

והיינו, בין אם יוצר לאחר הנפילה ליבום מצב שבו תותר הערוה, כגון אם היתה הערוה הנופלת ליבום אחות אשתו, ולאחר הנפילה ליבום מתה אשתו, הרי היא ממשיכה להיות אסורה עליו, מדין אשת אח שלא הותר ליבום בשעת נפילה.

והוא הדין ביחס לנפילה שניה, שאם בשעה שהתייבמה לאח אחר מתה אשתו, אין הוא יכול לייבמה כיון שהיא נאסרה עליו עולמית כאשת אח שאין לו היתר.